

Distanční vzdělávání v mateřské škole

Novela školského zákona č. 349/2020 Sb. stanovuje v § 184a¹ zvláštní pravidla při omezení osobní přítomnosti dětí, žáků a studentů ve školách. Co to tedy pro praxi v mateřských školách znamená?

1. Pokud jsou naplněny důvody uvedené v odst. 1 § 184a školského zákona **je mateřská škola povinna zajistit** dětem, pro které je předškolní vzdělávání povinné, **vzdělávání distančním způsobem.**
2. **Dítě**, pro které je předškolní vzdělávání povinné, **má povinnost se vzdělávání distanční formou účastnit.**
3. Způsob poskytování vzdělávání a hodnocení výsledků vzdělávání distančním způsobem **přizpůsobí škola podmínkám dítěte** pro toto vzdělávání.
4. Vzdělávání distančním způsobem mateřská škola uskutečňuje podle Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání a školního vzdělávacího programu **v míře odpovídající okolnostem.**

V dalším textu se budeme věnovat skutečnostem uvedeným v bodech 3 a 4.

Počítáme s tím, že budeme v rámci činnosti NPI ČR doplňovat tento materiál o příklady inspirativní praxe, které nám poskytnou mateřské školy na základě svých dobrých zkušeností, případně nás upozorní na slepé uličky, tedy cesty, které vyzkoušely, a nevedly k cíli.

¹ § 184a Zvláštní pravidla při omezení osobní přítomnosti dětí, žáků a studentů ve školách

(1) Pokud z důvodu krizového opatření vyhlášeného podle krizového zákona, nebo z důvodu nařízení mimořádného opatření podle zvláštního zákona, anebo z důvodu nařízení karantény podle zákona o ochraně veřejného zdraví není možná osobní přítomnost většiny žáků nebo studentů z nejméně jedné třídy, studijní skupiny, oddělení nebo kursu ve škole nebo většiny dětí, pro které je předškolní vzdělávání povinné, z mateřské školy nebo z odloučeného pracoviště nebo z nejméně jedné třídy, ve které se vzdělávají pouze tyto děti, poskytuje škola dotčeným dětem, žákům nebo studentům vzdělávání distančním způsobem.

(2) Vzdělávání distančním způsobem škola uskutečňuje podle příslušného rámcového vzdělávacího programu a školního vzdělávacího programu v míře odpovídající okolnostem.

(3) Děti, žáci a studenti jsou povinni se vzdělávat distančním způsobem s výjimkou žáků základní umělecké školy a jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky. Způsob poskytování vzdělávání a hodnocení výsledků vzdělávání distančním způsobem přizpůsobí škola podmínkám dítěte, žáka nebo studenta pro toto vzdělávání.

Způsob poskytování vzdělávání distančním způsobem

Pro distanční vzdělávání musíme nejprve zvážit a s rodinami domluvit způsob předávání informací. Pro předávání informací mezi rodinou a mateřskou školou k distančnímu vzdělávání samozřejmě nejlépe vyhovuje komunikace **prostřednictvím moderních technologií**, ale to lze pouze v případě, že:

- máme potřebné vybavení pro připojení na internet, natáčení videa, či jiné;
- mají potřebné vybavení rodiny dětí.

Musíme pečlivě zvážit, zda do připojení zapojíme i děti, nebo se v komunikaci zaměříme výhradně na dospělé. Děti by měly být zapojovány jen velmi cíleně, například k propojení s dalšími dětmi formou videohovoru, ve kterém se mohou vzájemně pozdravit, sdělit si zážitky z poslední doby (pro udržování sociálního a emočního kontaktu s vrstevníky, pro podporu sociální role) apod. Musíme si být vědomi, že tím nelze nahradit osobní setkávání. Neměli bychom děti zapojovat tak, aby prostřednictvím technologií plnily úkoly.

Pokud budeme natáčet videa, měla by mít charakter krátkých instrukcí, praktických ukázek činností, kterými se mohou inspirovat rodiče. Několik videoukázek připraví NPI ČR v průběhu podzimu a budou k dispozici na webu NPI ČR a Youtube, samozřejmě se do mateřských škol dostanou odkazy na videa (pravděpodobně stejným způsobem jako tento text).

Další možností je **osobní předávání** (využití schránky, zřízení předávacího místa, kde je možné kdykoliv nebo v určenou dobu předávat inspiraci k činnostem) za dodržení hygienických požadavků – roušky, dezinfekce, odstup. Tento způsob vyžaduje ze strany mateřské školy iniciativu pro vytvoření prostoru, kde se bude předávání uskutečňovat, rodina dítěte musí podstoupit cestu do místa určení, někdy i v určenou dobu.

Pokud první dva způsoby nejsou z různých důvodů na straně rodiny či mateřské školy realizovatelné, můžeme využít **poštovní doručení**.

Pro jednotlivé děti můžeme zvolit různé možnosti distančního vzdělávání. S některými rodinami můžeme komunikovat na dálku, s jinými rodinami osobně.

Distančnímu způsobu vzdělávání přizpůsobíme také hodnocení. Zpětnou vazbou pro nás mohou být například fotografie dítěte při činnostech, kresby, malby, deníček, kam bude dítě s rodiči zaznamenávat různé zážitky z četby, společných činností, procházek aj.

Vzdělávací obsah, aneb jaké úkoly dětem zadávat

V mateřské škole pracujeme s dětmi průběžně, sledujeme a vyhodnocujeme pokroky každého dítěte, připravujeme vzdělávací nabídku podle aktuálních možností jednotlivých dětí. Jak můžeme nabízet činnosti dětem v distančním vzdělávání? Nejsme v tu chvíli s dítětem, ale s dospělým, který s ním následně bude nabízené činnosti realizovat.

Můžeme rodině předávat obecná doporučení a tipy na vhodné činnosti. K tomuto způsobu přistupujeme, jestliže:

- máme důvěru v kompetence a možnosti rodiny, zajistit dítěti dostatečné množství vhodných podnětů pro jeho celkový rozvoj;
- nemáme dostatek informací o dítěti z předchozího období (například dítě teprve nedávno nastoupilo do mateřské školy).

Nabídku jednoduchých činností „na míru“ můžeme uplatnit pouze tehdy, pokud dítě, pro které jsou činnosti určené, již dobře známe z předchozího období, tedy můžeme nabídku činností do velké míry individualizovat, přizpůsobovat aktuálním potřebám a možnostem konkrétního dítěte a zároveň víme, že rodina dítěte je schopna poskytnout dítěti podporu a podmínky pro úspěšné zvládnutí doporučených činností.

Při využití jakéhokoliv způsobu distančního vzdělávání musíme mít stále na paměti principy předškolního vzdělávání. To znamená dítě nepřetěžovat ani nepodceňovat, zabývat se celkovým rozvojem dítěte – posilovat a udržovat rozvoj dítěte v oblastech, ve kterých dosahuje úspěchu a využívat ho pro motivaci k činnostem, které jsou pro dítě obtížnější. Nabízet dítěti činnosti z běžného života, z jeho okolí.

Míra odpovídající okolnostem

Tato definice, uvedená ve školském zákoně, je pro předškolní vzdělávání velmi významná. Není naším cílem rodině dítěte kopírovat rámcový nebo školní vzdělávací program. Samozřejmě z těchto dokumentů vycházíme, ale uvědomujeme si, že rodiče (zákonní zástupci) nejsou učitelé. Nepřenášíme na rodinu tíhu řízeného, cíleného vzdělávacího procesu. **Umožníme rodině, aby podporovala rozvoj svého dítěte přirozenými prostředky, činnostmi, které jsou běžné, srozumitelné a realizovatelné v podmínkách domova dětí.**

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání je uspořádán do pěti vzdělávacích oblastí, které pokrývají celé široké spektrum vývoje dítěte. Pro každou z nich najdeme činnosti z běžného života, které rodina určitě může zvládnout, pro které má doma podmínky, pomůcky. Předkládáme inspiraci pro přípravu nabídky.

Dítě a jeho tělo

- dostatek volného pohybu;
- praktické činnosti podporující hrubou i jemnou motoriku (utírání nádobí, zalévání květin, věšení a skládání prádla, prostírání stolu...);
- hry se stavebnicemi, s míčem, navlékání korálků;
- sebeobslužné činnosti (oblékání, hygiena, stolování);
- hry s pískem apod.

Dítě a jeho psychika

- čtení, vyprávění, naslouchání – vzájemně (dítě i v roli vypravěče, rodič i v roli naslouchajícího);
- zkoumání a pozorování v přírodě, sledování jevů (klíčení rostlin, sledování počasí...);
- hry podporující paměť (pexeso, Kimova hra, hry se slovy...);
- hry podporující představivost (stavebnice, skládačky, kreslení, malování...);
- manipulace s předměty, zkoumání a pojmenování jejich vlastností (velikost, barva, vůně, tvar...);
- třídění, přiřazování podle určených vlastností (třídění příborů, párování ponožek...);
- hry pro orientaci v prostoru a rovině (hra na schovávanou, vyhledávání detailů v obrázku...) apod.

Dítě a ten druhý

- společenské hry;
- hry s pravidly;
- komunikace s druhými, vzájemná interakce apod.

Dítě a společnost

- zvyky a tradice ve svém okolí;
- pravidla soužití (jak se chovám doma, v obchodě, v kině...);

- námětové hry (hraní rolí – na povolání, na rodinu...);
- poslech hudby, seznamování s uměním apod.

Dítě a svět

- poznávání okolí;
- pracovní činnosti (péče o rostliny, péče o zvířata...);
- seznamování s ekologií (třídění odpadu, šetření vodou a energiemi...) apod.

Co by mělo být nejdůležitější? Co můžeme nabídnout rodičům?

- Věnujme dítěti soustředěnou pozornost. To znamená vyhradit si na dítě čas, kdy se nebudeme věnovat jiným činnostem, kdy budeme plně zaměřeni na dítě a na to, co dělá, co děláme.
- Povídejme si s dítětem, vyprávějme si.
- Každý den si najděme chvíli na čtení. Nikdy není brzy na to začít dětem číst, nikdy není pozdě začít dětem číst. Můžeme si z toho vytvořit krásný večerní rituál před spaním.
- Důvěřujme svému dítěti. Zvládne toho hodně, pokud k tomu dostane příležitost. Nebojme se, že rozbije talíř, vyleje vodu, rozsype mouku...to se přece stane i nám. Využijme takové situace k tomu, že není problém chybovat, ale učme ho po sobě uklidit (i když to nebude dokonalé).
- Zapojujeme dítě do běžných činností doma, v zahradě i v dílně.
- Hrajme s dítětem běžně dostupné hry (pexeso, Černý Petr, kvarteto...).
- Dopřejme dítěti dostatek různorodého pohybu.
- Učme dítě dodržovat pravidla (chování, stolování...).

„Chovejme se k dětem s laskavou důsledností.“ Z. Matějček

Národní pedagogický institut
České republiky

Přikládáme první zajímavé odkazy, které můžete doporučit rodičům:

<https://edu.ceskatelevize.cz/kabinet/dil/220553115500001>

<https://edu.ceskatelevize.cz/kabinet/dil/220553115500002>

<https://www.youtube.com/watch?v=N9Lp4glcbTA>

<https://digifolio.rvp.cz/artefact/file/download.php?file=66968&view=9641>

<https://digifolio.rvp.cz/artefact/file/download.php?file=66967&view=9641>

<https://digifolio.rvp.cz/artefact/file/download.php?file=66966&view=9641>